

Sjukhusdirektörerna Francis Maduekwe och Izunna Okonkwo samspråk på St. Charles Borromeo Hospital i Onitsha, Nigeria.

David Révész går igenom sina minnesanteckningar under vistelsen i Ghana.

Neurokirurg Teddy Totimeh undervisar AT-läkarna på Ridge Hospital i Ghana.

Neurokirurger stöttar Afrika

David Révész och Magnus Tisell gör sig redo för ett besök i operationssalen på Korle Bu Teaching Hospital, Ghana.

Ett amerikanskt och ett inhemskt kirurgteam sida vid sida under en hjärtoperation på The University of Nigeria Teaching Hospital. "Precis så som vi vill att det ska vara", säger Magnus Tisell.

Svensk Neurokirurgisk Förening planerar ett långsiktigt samarbete med Nigeria och Ghana. Syftet är att utbilda och förbättra den befintliga verksamheten, samt att bidra med adekvat utrustning.

– Vi kan ta ut komptid, skrapa ihop utrustning och åka till Nigeria för att operera på frivillig basis. Intresset där nere är stort och efterlängtat, säger neurokirurgen Magnus Tisell, som redan fått positivt respons från sina svenska kolleger.

De båda neurokirurgerna Magnus Tisell och David Fröjd Révész är just hemkomna från sin Afrikaresa, entusiastiska och fyllda av intryck.

– Det gick bättre än vi hoppats. Vi är supernöjda. Vi hade turen att få träffa ett team med kirurger och sköterskor från USA och Italien, på plats för att operera barnhjärtan. De har en upparbetad verksamhet i Nigeria sedan 2013 och jobbar tillsammans med lokala kirurger, precis så som vi vill att det ska vara. Meningen är inte att operera och sedan åka därifrån, utan att långsiktigt bidra till kunskapsöverföring och förbättra den befintliga verksamheten, säger Magnus Tisell.

Som ordförande i Svensk Neurokirurgisk Förening är han den som initierat resan och

Intensivvårdsplatserna gapar tomma på det nybyggda privatsjukhuset Ridge Hospital i Ghana. Orsaken är personalbrist.

förklaringen finns att hämta i hans bakgrund. Han har jobbat som neurokirurg i drygt 20 år; mestadels på Sahlgrenska Universitetssjukhuset, men också en del i Norge. Där fick han nys om det u-landsprojekt, som Oslo universitetssjukhus bedriver i Malawis näst största stad Blantyre.

– Läkarbristen är stor. De har bara en riktig neurokirurg i landet. Enbart på Sahlgrenska har vi 20, säger Magnus Tisell.

Han ville göra en insats och bestämde sig för att hjälpa till på plats. Det senaste året har han sparat sin komptid för att kunna resa dit fyra gånger och operera ihop med den lokale kirurgen. I februari är det dags igen.

Att vara efterlängtad och ha en definierad uppgift som ingen annan i landet kan bidra med, har gett honom en kick, men också en idé. Skulle hans svenska kolleger vilja göra

Samarbetet mellan svenska och nigerianska neurokirurger startar så fort ett mikroskop finns på plats i Enugu. Från vänster Professor Wilfred C. Mezue, chef för neurokirurgen på The University of Nigeria Teaching Hospital, Magnus Tisell, Dr. Christopher C. Amah, David Fröjd Révész, Dr. Enoch Uche och snett bakom Dr. Izu Iloabachie.

en liknande insats i något annat västafrikanskt land?

Magnus Tisell tog upp frågan i Svensk Neurokirurgisk Förening och fick ett positivt gensvar. Han bestämde sig då för att undersöka möjligheterna att bedriva ett långsiktigt samarbete mellan svenska neurokirurger och deras kolleger i Nigeria och Ghana.

– Att vi valde dessa länder berodde på att de har en basal infrastruktur och är engelsktalande, vilket underlättar våra kontakter. Där finns också flera utbild-

dade kirurger som vi kan samarbeta med. Vi slipper ta hänsyn till tidsskillnad, vilket är en stor fördel. Dessutom hade David redan en kontakt i Ghana. Syftet med resan var att på plats ta reda på vad sjukhusen behöver i form av utrustning och utbildningsinsatser och det fick vi en bra uppfattning om.

Magnus Tisell och David Fröjd Révész besökte två sjukhus i Ghana, varav det ena var ett universitetssjukhus med sex specialister.

– Det andra var ett privat sjukhus

med fantastiska lokaler, även med svenska mått mätt, säger Magnus Tisell och rullar fram bilder på mobilen.

Här finns fina operationssalar och 36 intensivvårdsplatser. Nytt och flott, men helt öde! De har inte råd att anställa någon personal. De rika åker utomlands för att operera sig och har inget incitament att göra något åt situationen. De fattiga är i majoritet, men har inte råd med sjukvård.

Fortsättning nästa uppslag >>>

”Genom att hjälpa utsatta människor får man ett annat perspektiv på tillvaron”

Av de två sjukhus som besöktes i Nigeria hade Onitsha St Charles Borromeo Hospital en hyfsad standard, men saknade budget för att betala sin personal. På Enugu Teaching Hospital däremot fanns det gott om personal, medan utrustning saknades.

– Men det ska det snart bli ändring på, säger Magnus Tisell och plockar upp ett huvudstöd ur en stor kartong på golvet. Det här används inte längre på Sahlgrenska och ska skickas till Enugu. Dit ska också ett mikroskop, förtjänstfullt förmedlat av Mats Ryttefors på Akademiska Sjukhuset i Uppsala. Detta ändrar läkarnas förutsättningar totalt. Vissa operationer som de inte kunnat göra förut blir möjliga nu.

Ghana och Nigeria är båda länder med stora kontraster. Många lever i armod, samtidigt som där finns högspecialiserad vård med tillgång till diagnostik; såväl CT som MR.

– Behovet är enormt och utmaningarna därefter. Men de lokala kirurgerna är eldsjälar. Annars skulle de inte orka, med tanke på alla hinder som finns där. Imponerande, säger Magnus Tisell och tillägger att länderna tyvärr utsätts för ”brain drain”. Många lämnar Afrika för England eller USA.

Korruptionen, liksom de ekonomiska skillnaderna, är störst i Nigeria. Där finns flera olika rivaliserande stammar, samt en spänning mellan muslimer och kristna. Ghana är ett mera homogent land.

– Där kan man tala om ”brain gain”, säger David Fröjd Révész. Många läkare återvänder till Ghana, dels för att de har hemlängtan, dels för att hjälpa till. Men de känner ofta en stor frustration när de får jobba med dåliga förutsättningar. I stället för en fungerande respirator som vi tar för givet, används exempelvis en handventilator, vilket ju gör patienten oerhört utsatt. Med den erfarenhet de

En hjärtoperation innebär chansen till ett nytt liv även för små patienter i Enugu, Nigeria.

har vet läkarna exakt vad de kunde ha gjort med rätt förutsättningar.

Att sjukhusen ofta får ta emot gammal utrustning som inte fungerar eller saknar bruksanvisningar, är ett annat problem.

– Därför är det kul och meningsfullt att kunna donera både ett huvudstöd och ett mikroskop; saker som de behöver och som är fundamentala för neurokirurgin, säger Magnus Tisell.

Hur ska ni locka era kolleger att åka?

– Yrkesstolthet! De här jobben lockar och pengar är inte alltid huvudsaken. Vi har redan fått förfrågningar från folk som vill åka. Svenska neurokirurger är så få; vi är som en familj. Vi har samma kontakter och träffas ofta på kongresser utomlands, för att sprida våra kunskaper och lära oss nya saker, säger Magnus Tisell.

Möjligheten att göra en stor skillnad lockar många, menar David Fröjd Révész.

– Genom att hjälpa utsatta människor får man ett annat perspektiv på tillvaron. Vi har det extremt bra här i Sverige. Läkarna i Nigeria och Ghana kämpar med dagliga problem, som vi

inte ens kan föreställa oss. Om man lär upp någon där, kan man rädda många liv. Det blir som ringar på vattnet, säger han.

För vissa neurokirurger kan det dessutom bli en personlig utmaning, eftersom de får operera komplicerade fall under enkla förhållanden, exempelvis patienter som levt länge med svåra tumörer. Att möta sällsynta diagnoser är också utvecklande.

Verksamheten kommer att starta i liten skala i Svensk Neurokirurgisk Förenings regi för att successivt utökas till några ”missions” per år. Tanken är att minst två neurokirurger åker ner tillsammans, varav en erfaren. Magnus Tisell ser gärna att även andra personalgrupper ansluter, exempelvis narkosläkare och operationssköterskor. Förhoppningsvis kan det första teamet resa redan i vår när mikroskopet kommit fram.

– Vi räknar med att börja i Enugu. Där finns bra rutiner och en välfungerande logistik. När vi har ett mikroskop på plats i Ghana kan vi åka dit också, säger David Fröjd Révész, som själv är beredd att dela med sig av sin kunskap.